

учнів; надавати учневі свободу вибору галузі застосування своїх здібностей, методів досягнення мети; заохочувати роботу над власними проектами; надавати своєчасну допомогу учням, які висловлюють відмінну від інших точку зору.

Отже, зважаючи на потребу суспільства у розвитку творчих здібностей дітей, важливою є педагогічна орієнтація організаторів – вихователів до створення умов творчої діяльності вихованців. Обдарована особистість сама собі допоможе, якщо вчитель підтримає її творчість. Тому й організатор має бути творчим, щоб навчальний процес був цікавим, різнобічним та результативним. Організатор роботи з обдарованою дитиною, з одного боку, повинен мати особисте бажання розвивати в учнів творчі здібності, а з другого, усвідомлювати, що в традиційний механізм підготовки й проведення заняття потрібно вносити суттєві зміни. З цього погляду критеріями творчої діяльності організатора є:

розроблення інноваційних підходів до навчально-виховного процесу;

модернізація змісту, форм, методів і засобів навчання й виховання з метою розвитку здібностей і обдарувань учнів;

вміння здійснення систематичного самоаналізу своєї роботи та професійної діяльності інших колег з метою творчого узагальнення власного досвіду і досвіду своїх колег;

вияв гнучкості під час вибору оптимальних методів і форм роботи з обдарованими учнями.

Важливою якістю організатора позашкільного закладу є чуйність до переживань та потреб дітей, бо тільки такий організатор здатний допомогти їм впоратись з перевантаженнями, негативними емоціями від неочікуваних проблемних ситуацій.

Організатор має бути доброзичливим до «творчих пошуків» дитини, вміти приймати і спокійно обговорювати навіть такі варіанти дій, рішень, які, на перший погляд, здаються дивними. Невиправні негативні наслідки може мати байдужість педагога до успіхів дітей. Значне завищення чи заниження вимог до дитини, необ'єктивність в оцінках також не можуть заохочувати до прояву творчих здібностей [1], [2].

Таким чином, актуальність теоретичних і методичних проблем виявлення та підтримки обдарованих дітей на даному етапі розвитку суспільства висуває серед головних завдань освітніх закладів завдання з виявлення обдарованості у дитини, розвитку здібностей цієї особистості, її творчого становлення, формування уміння самоудосконалюватися: освітні заклади повинні створювати сприятливі умови для самовираження особистості в різних видах діяльності, розкриття її нахилів; залучити учня до такої діяльності, за якої б реалізувалися його можливості.

Список використаних джерел

1. Концепція обдарованості // Обдарована дитина. 2000. №1 С.5-9.
2. Остапчук В. Обдаровані діти. Які вони? // Шкільний світ. 2009. №19. С.9-10.
3. Геник Степан, Грицишин Марія, Дейчаківський Ігор Обдарована дитина. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2007. 544 с.

Петенок А. В.,

здобувачка вищої освіти 3 курсу, група МСРп-201

Національний університет «Чернігівська політехніка»(м. Чернігів, Україна)

Науковий керівник: **Ревко А. М.,**

доктор економічних наук, доцент, професор кафедри соціальної роботи

Національний університет «Чернігівська політехніка»(м. Чернігів, Україна)

ЕЙДЖИЗМ ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА ДИСКРИМІНАЦІЇ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В УКРАЇНІ

Світова тенденція зростання чисельності людей похилого віку у структурі населення характерна і для нашої держави. Згідно з прогнозом фахівців Інституту демографії та

соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, у 2050 р. особи віком 60 років і старші становитимуть майже третину населення України. З огляду на це, все більшої актуальності набуває соціальна робота з цією групою населення, оскільки для повноцінного функціонування у суспільстві люди похилого віку часто потребують захисту, підтримки та піклування. Саме тому необхідно вдосконалювати систему соціального захисту людей похилого віку, розробляти нові методи, методики та технології роботи з цією категорією клієнтів соціальної роботи та успішно впроваджувати їх у відповідних закладах соціального обслуговування [1, с. 45].

Загальноновизнаними соціальними проблемами людей похилого віку є: медичні, психологічні, економічні, соціальні, побутові та ін. Так, близько 80% пенсіонерів живуть за «межею бідності», їм недоступне якісне медичне обслуговування, вони мають незадовільні житлові умови. До психологічних проблем відноситься страх великої залежності від інших людей, погіршення фізичного та психічного здоров'я, погіршення пам'яті, втрата привабливості, страх старості та смерті тощо.

Вітчизняна дослідниця Т. Коваль наголошує на тому, що страх старості є «...внутрішнім станом неспокою особистості, котрий виникає внаслідок виявлення й оцінки нею меж і агентів загрози існуванню, детермінованих реальними або майбутніми змінами, що безпосередньо чи опосередковано пов'язані з її віком, основою виникнення якого є уявлення про її майбутню соціальну і культурну дискримінацію» [2, с. 57].

Важливе місце серед проблем людей похилого віку займають також проблеми «ейджизму». Ейджизм – це дискримінація особистості на підставі її належності до певної вікової групи, поширена як у формальних, так і в неформальних сферах життя суспільства [3, с. 167].

Поняття ейджизму було запропоноване американським ученим-геронтологом Робертом Батлером (Національний інститут старіння) у 1969 році і спочатку пов'язувалося з віковою стратифікацією та нормативними цінностями суспільства – продуктивністю та результативністю. Тому поступово ейджизм став сприйматися через дискримінацію людей похилого віку як таких, котрі не відповідають нормативним суспільним цінностям. Згодом ця соціальна група стали окреслювати як людей «третього віку».

У загальнонауковому розумінні ейджизм ґрунтується на понятті норми та відхилення; при цьому нормою представники окремої вікової групи вважають себе, а інших – відхиленням. З огляду на це, стосовно людей старшого віку застосовується визначення «старомодний», «консервативний», «хворобливий» тощо. Класичним стереотипом сприйняття людей похилого віку в Україні є «бідний», «хворий», «самотній». Проте, важливо зазначити, що у цих емоційних оцінках немає поведінкового елемента, тобто прагнення принизити, образити старшого (а отже, ярликування і стереотипізація не завжди призводять до дискримінації). З іншого боку, переважна більшість людей дотримуються стереотипів у сприйнятті інших вікових груп у зв'язку з можливістю захистити свої власні інтереси чи інтереси своєї соціальної (професійної) групи. Цікавим є той факт, що стереотипи у сприйнятті людей третього віку можуть бути одночасно і негативними, і позитивними. Так, наприклад, позитивним є стереотип «зрілі і мудрі», а негативним – «знижені інтелектуальні здібності, погана пам'ять»; позитивним – «добрі, щирі до своїх онуків», а негативним – «самотні, ізольовані, тому вимагають уваги дітей і внуків» [4, с. 168].

Проте, все ж таки, найчастіше ейджизм співвідноситься з негативним ставленням до людей похилого віку, що визначається як дискримінація старості. Науковці стверджують, що з розвитком ринкових відносин люди похилого віку найчастіше стають жертвами ейджизму і знаходять роботу переважно з низькою оплатою (няні, охоронці, завідувачі господарством, прибиральниці тощо), хоча й мають великий професійний та соціальний досвід. Водночас при скороченні робочих місць вибір роботодавців також падає на людей старшого віку, насамперед, пенсійного.

Головними чинниками дискримінації старості вчені вважають:

1. Економічні, що ґрунтуються на уявленнях людей про справедливий розподіл соціальних виплат, пільг і привілеїв, передусім, пенсійних. Таким чином, пенсіонери

переважно вважають себе дискримінованими розмірами пенсії, а платники пенсійного податку – що дискриміновані саме вони, оскільки податки надто високі.

2. Аксіологічні, пов'язані з окресленням молоді як інвестиції в майбутнє, а людей похилого віку – як суспільного тягара. Така позиція суттєво відрізняється від ставлення до старших осіб як мудріших, досвідченіших (що більш притаманно арабському й азійському світові). Визначення людей похилого віку як немічних, хворих, таких, що потребують додаткових витрат пов'язана в Україні з раннім старінням загалом, і з високим рівнем захворюваності – зокрема.

3. Медійні, тобто акцентція на фізичній привабливості й сексуальності, притаманній, насамперед, молодим людям. До цього варто додати рекламу із зображеннями сильного молодого тіла, або ж рекламу відновлення й продовження молодості (пластичні операції, косметичні процедури тощо). З іншого боку, спостерігається нестача реклами продукції, орієнтованої на людей похилого віку. У медійному просторі запроваджено теорію «релевантних аудиторій», до яких відноситься населення від 14 до 49 років [5].

Важливу роль у вирішенні ейджизму як соціальної проблеми має відігравати культурна компонента соціальної інфраструктури, котра впливає на розвиток людини та характеризується станом культурного розвитку в країні, менталітетом людей і поглядами людей, а також культурною інтеграцією різних груп, в тому числі і людей похилого віку [6, с. 21]. Саме культура допомагає виховати толерантне покоління, здатне з повагою ставитися до людей поважного віку.

Отже, в умовах сьогодення ейджизм як соціальна проблема дискримінації людей похилого віку в Україні набуває неабиякої актуальності. З огляду на це, виникає необхідність у впровадженні нових інноваційних методів у роботі з людьми похилого віку задля покращення якості життя цієї групи населення. Наразі, найбільш поширеними інноваційними методами роботи з людьми похилого віку є: бібліотерапія, арт-терапія, організація дозвілдової діяльності, «університет третього віку», тренінгові роботи, психотерапія спогадів тощо.

Список використаних джерел

1. Комплексний демографічний прогноз України на період до 2050 р. (колектив авторів). за ред. чл.-кор. НАНУ, д.е.н., проф. Е. М. Лібанової. Київ. *Український центр соціальних реформ*, 2006. 138 с.
2. Коваль Т. В. Страх старості як чинник буття сучасної людини: дис. ... канд. філос. наук: 09.00.04. Т. В. Коваль. Житомир, 2012. 188 с.
3. Краснова О. В. Социальная психология старости. Москва : Академия, 2002. 288 с.
4. Магдисюк Л. І. Теоретико-емпіричні межі поняття ейджизму у психології. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. 2013. №3. С. 167-171.
5. Сейко, Н. А. Ейджизм (ageism). *Енциклопедія прав людини: соціально-педагогічний аспект: колективна монографія. кол. авт., за заг. ред. проф. НА Сейко*; відп. ред. НП Павлик (2014). URL: http://eprints.zu.edu.ua/23740/1/%D0%A1%D0%B5%-D0%B9%D0%BA%D0%BE_%D0%9D.PDF (дата звернення: 05.05.2021)
6. Revko A., Butko M., Popelo O. Methodology for Assessing the Influence of Cultural Infrastructure on Regional Development in Poland and Ukraine. *Comparative Economic Research. Central and Eastern Europe. Volume 23, Number 2, 2020. P. 21 - 39.* <http://dx.doi.org/10.18778/1508-2008.23.10>